

Opevnění a osídlení českých oppid. Přínos moderních nedestruktivních metod

Autor: RNDr. Roman Křivánek

Školitel: PhDr. Martin Kuna, DSc.

Předloženo: březen 2011, Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK Praha

RNDr. Roman Křivánek je zkušený geofyzik zabývající se aplikovanou geofyzikou v oboru archeologie. V Archeologickém ústavu v Praze pracuje od r. 1994. V tomto časovém úseku se mu podařilo vybavit pracoviště základní přístrojovou technikou, získat grantovou podporu pro vlastní projekty i účastnit se jako spoluředitel řady projektů dalších, navázat četné kontakty se zahraničím a především etablovat geofyziku jako nepostradatelnou součást mnoha badatelských i záchranných terénních výzkumů. R. Křivánek patří v naší archeogeofyzice k postavám klíčovým, ale zároveň i nadměrně vytíženým, a to v širokém spektru aplikace různých geofyzikálních metod, typů lokalit i kladených odborných otázek. Všechny uvedené teze nejlépe dokládá přiložený seznam publikací.

Téma Křivánkovy disertační práce vychází z jednoho z autorem dlouhodobě řešených témat, konkrétně z geofyzikálního průzkumu českých oppid. Práce obsahuje úctyhodný datový balík měření na celkové ploše 70 ha. Sám objem získaných dat dokládá nové kvantitativní i kvalitativní možnosti, které geofyzika získala v posledních dvou desetiletích v podobě výkonných přístrojů, zejména magnetometrů. Kromě toho je ovšem tento rozsah měření svědectvím o zcela mimořádném pracovním nasazení autora, který naprostou většinu terénní práce realizoval vlastními silami.

Téma práce bylo navrženo autorem a ve spolupráci se školitelem bylo strukturováno do podoby, jak je zpracováno v předložené práci. Lze ocenit, že autor jako geofyzik dokázal při své různorodé činnosti nalézt a zpracovat ucelené a nosné téma definované archeologicky a související s jednou z významných otázek českého pravěku. Jistý objektivní problém práce ovšem vyplývá ze samotné podstaty nedestruktivní archeologie. Nedestruktivní metody přinášejí nesporně řadu nových poznatků a podnětů, ale v mnoha případech pro plné zhodnocení výsledků potřebují verifikaci terénních dat dalšími způsoby, které autor k dispozici neměl – např. menší sondáží. (Jako příklad úspěšné spolupráce nedestruktivních metod a sondáže může posloužit výzkum nově zjištěného eneolitického ohrazení v Klech, okr. Mělník, publikovaný v Archeologických rozhledech v r. 2002 – R. Křivánek byl jedním ze spoluautorů). Tohoto problému si je autor vědom, snaží se jej překlenout kombinací různých nedestruktivních postupů a využitím předchozích poznatků z archeologických odkryvů, ale nezastírá, že v některých bodech zůstávají získaná data nutně na úrovni pracovních hypotéz. I přes tuto okolnost jsou data obsažená v Křivánkově disertační práci cenným materiálem, který může napomoci dalšímu výzkumu, avšak jehož samotná existence v budoucnosti je v některých případech ohrožena (např. rozoráváním mělkých objektů, erozí, činností uživatelů detektorů, těžbou dřeva aj.).

Jako hlavní cíle disertační práce si R. Křivánek stanovil získání nových poznatků o (1) zástavbě dosud nezkoumaných částí vybraných českých oppid; (2) zasazení oppid do krajiny a charakteru jejich zázemí, (3) obecných možnostech nedestruktivních metod při poznávání daného typu lokalit a (4) některých aspektech jejich budoucí památkové ochrany. Domnívám se, že s výjimkou bodu 2, který by asi vyžadoval rozsáhlejší výzkum, přináší Křivánkova práce materiál zásadního rázu. Na daných lokalitách objevuje některé dosud neznámé situace,

upozorňuje na možnosti i nedostatky různých druhů nedestruktivních metod, přináší varovná zjištění ohledně postupující degradace archeologických situací a doporučuje metody, které se pro nejbližší dobu jeví jako aktuální, např. intenzivní geofyzikální měření a preventivní detektorový průzkum.

Přístup R. Křivánka charakterizuje systematickostí a vynikající zkušeností s terénní prací, ve které autor kombinuje kromě geofyziky i povrchový průzkum a sběr, zaměřování terénních prvků pomocí GPS a analýzu leteckých snímků a starých map. Důkladnost a kvalita terénní práce je nezbytným předpokladem další využitelnosti získaných dat – v tomto ohledu je Křivánkova práce zcela příkladná. Po stránce metody bych autorovi do další práce doporučil pouze intenzivnější zapojení GIS (ať už vlastními silami, nebo ve spolupráci se specialisty), které by mohlo analytické možnosti a úroveň prezentace dat dále posunout.

Předložená práce přináší ucelený soubor terénních dat s jejich základní interpretací. Považuji práci za publikovatelnou a přínosnou v dané podobě, avšak znám i autorův záměr publikovat materiál ve spolupráci s archeology, specialisty na dobu laténskou, a tento směr považuji za optimální. Pokud je mi známo, tato publikace je v současné době již v pokročilém stadiu přípravy, a to v podobě studie pro Památky archeologické.

Jediná kritická poznámka k předložené disertační práci je spíše subjektivního rázu a týká se stylistiky. Jazyk práce mi připadá poněkud komplikovaný, přetížený zbytečnými adjektivy, archaismy apod., a proto bych jej pro publikaci doporučil i z tohoto hlediska přehlédnout. Právě tak bych doporučoval vyloučit některé pasáže, které podle mého názoru opakovaně uvádějí stejné informace. Jsem si však vědom toho, že zkušený a vyhraněný badatel jako je R. Křivánek má právo na své výrazové prostředky, a proto tuto poznámku uvádím s vědomím, že může i nemusí být respektována.

Disertační práci celkově považuji za zdařilou a věřím, že bude úspěšně obhájena.

Praha, 26. března 2011

PhDr. Martin Kuna, DSc.
Archeologický ústav AVČR, Praha, v.v.i.
Letenská 4
11801 Praha 1
e-mail: kuna@arup.cas.cz
tel.: 2570147687; 604204699